

Умови виходу на пенсію за віком у 2023 році, індексація пенсій, перерахунок пенсій працюючим пенсіонерам та у зв'язку із зростанням прожиткового мінімуму

• 20 січня 2023

1. Вік виходу на пенсію за віком, згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 р. №1058 (далі – Закон № 1058), у кожному конкретному випадку визначається залежно від набутого особою страхового стажу на момент досягнення 60-річного віку.

Так, для виходу на пенсію після досягнення чоловіками та жінками віку 60 років у 2023 році потрібно мати страховий стаж не менше 30 років.

Якщо в особи на час досягнення пенсійного віку немає необхідного страхового стажу, вона зможе вийти на пенсію за віком пізніше. Зокрема, у 2023 році при наявності страхового стажу від 20 до 30 років особа набуде право на призначення пенсії за віком після досягнення 63-річного віку, а при наявності стажу від 15 до 20 років - лише після досягнення 65-річного віку (частини перша-третья статті 26 Закону №1058).

Для того, щоб вийти на пенсію за віком при досягненні 60-річного віку, або раніше 63- чи 65-річного віку, особа може допрацювати необхідний період або докупити необхідний страховий стаж.

2. При визначенні розміру пенсії застосовується величина оцінки вартості одного року страхового стажу на рівні 1%. Тобто, при наявності страхового стажу 35 років пенсія встановлюється у розмірі 35% заробітку, визначеного для обчислення пенсії.

Зарахування місяця роботи до страхового стажу як повного місяця здійснюється за умови сплати за відповідний місяць страхових внесків у сумі не менше, ніж мінімальний страховий внесок.

Мінімальний страховий внесок визначається як добуток розміру мінімальної заробітної плати (у 2023 р. – 6 700 грн) і розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (22%), встановленого законодавством, на місяць, за який нараховується заробітна плата (дохід). У 2023 році мінімальний страховий внесок становить 1474 грн (ст. 8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 08.07.2010 №2464 (далі – Закон №2464), ст. 7 Закону України «Про Державний бюджет на 2023 рік» від 03.11.2022 №2710 (далі – Закон №2710).

У разі, якщо в особи недостатньо страхового стажу для призначення пенсії, за її бажанням страховий стаж можна докупити. Для цього, на підставі договору про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, який укладається шляхом звернення до податкової служби за місцем проживання, одноразово сплачується сума єдиного внеску за певний період (починаючи з 1 січня 2004 року), коли особа не працювала та за який не сплачено єдиний внесок. При цьому, сума внеску за кожен місяць страхового стажу не може бути меншою ніж мінімальний внесок на момент укладення зазначеного договору, помножений на коефіцієнт 2 (частина п'ята статті 10 Закону №2464). Виходячи із розміру єдиного внеску у 2023 році, мінімальний розмір внеску за 1 місяць страхового стажу за договором про добровільну участь (при купівлі страхового стажу) становитиме 2 948 грн.

3. Для обчислення пенсії враховується заробітна плата за період роботи з 1 липня 2000 року по місяць, що передує місяцю звернення за призначенням пенсії (за даними реєстру застрахованих осіб). За бажанням особи та за умови підтвердження довідки про заробітну плату первинними документами (особові рахунки тощо), при обчисленні пенсії додатково може враховуватися заробітна плата за будь-які 60 місяців роботи підряд (відповідно до записів у трудовій книжці) до 1 липня 2000 року.

Шляхом співвідношення заробітку особи із середньою заробітною платою в країні, з якої сплачено єдиний внесок, у розрізі кожного календарного місяця роботи, визначається індивідуальний коефіцієнт заробітної плати конкретної особи.

Для отримання заробітку, з якого обчислюватиметься розмір пенсії, індивідуальний коефіцієнт заробітної плати особи множиться на усереднений показник середньої заробітної плати в країні, з якої сплачено страхові внески, за три роки, що передують зверненню за призначенням пенсії. У 2023 році для цього застосовуватиметься показник середньої заробітної плати в країні за 2020-2022 роки (зазначений показник буде відомий у березні ц.р., після опрацювання звітності за IV квартал 2022 р.).

У період до визначення зазначеного показника при призначенні пенсій застосовується усереднений показник середньої заробітної плати, який враховувався у попередньому, тобто 2022 році (10 846,37 грн).

Після визначення показника середньої заробітної плати за 2020 - 2022 роки всі пенсії, призначені за зверненнями з 1 січня 2023 року, мають бути автоматично перераховані з урахуванням визначеного показника середньої заробітної плати із проведенням доплати недоодержаного розміру пенсії з моменту її призначення.

Стосовно пенсій, призначених до 1 січня 2023 року, то при їх обчисленні застосовуються такі показники середньої заробітної плати: для призначених до 31.12.2018 року включно – 6 186,32 грн*; у 2019 році – 6188,89 грн, у 2020 році – 7763,17 грн, у 2021 році – 9118,81 грн, у 2022 році – 10 846,37 грн (стаття 40 Закону №1058).

4. Для індексації пенсій, відповідно до частини другої статті 42 Закону №1058, щороку з 1 березня проводиться перерахунок раніше призначених пенсій шляхом збільшення показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, та який враховується для обчислення пенсії, на коефіцієнт, що відповідає 50% показника зростання споживчих цін за попередній рік та 50% показника зростання середньої заробітної плати, з якої сплачено страхові внески, за три календарні роки, що передують року, в якому

проводиться збільшення, порівняно з трьома календарними роками, що передували року, який є попереднім щодо року, в якому проводиться збільшення (частина друга статті 42 Закону №1058).

Слід зазначити, що відповідно до [Порядку проведення перерахунку пенсій відповідно до частини другої статті 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. № 124, підвищенню підлягає показник середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески, та який враховувався для обчислення пенсії, станом на 1 жовтня 2017 р. з урахуванням його підвищення відповідно до цього Порядку починаючи з 2019 року до року, що передує року проведення перерахунку, на коефіцієнт збільшення для індексації пенсій. Таким чином, у 2023 році підвищенню підлягатиме показник середньої заробітної плати 6186,32 грн*, який утворився внаслідок підвищення показника середньої заробітної плати 3764,40 грн на коефіцієнти 1,17;1,11;1,11;1,14 (показники підвищення пенсій у 2019-2022 роках).

Розмір та порядок такого збільшення визначаються у межах бюджету Пенсійного фонду за рішенням Кабінету Міністрів України.

Проте слід врахувати, що відповідно до пункту 8 Прикінцевих положень Закону №2710, у 2023 році індексація пенсій провадитиметься у порядку, на умовах та у строки, визначені Кабінетом Міністрів України. У зв'язку з цим, у 2023 році умови та терміни проведення індексації пенсій можуть дещо відрізнятись від звичних.

5. Перерахунок пенсій працюючим пенсіонерам, які після призначення (перерахунку) пенсій продовжували працювати та набули не менше 24 місяців страхового стажу, проводиться *на підставі поданої заяви* безпосередньо до органів Пенсійного фонду чи через Портал електронних послуг Пенсійного фонду України (<https://portal.pfu.gov.ua/>), залежно від того, коли набуто 24 місяці страхового стажу після призначення(перерахунку) пенсії.

Перерахунок провадиться з 1 числа місяця, у якому надійшло звернення, якщо заяву із необхідними документами подано до 15 числа включно, і з 1 числа наступного місяця, якщо їх подано після 15 числа (ст. 45 Закону №1058).

Частиною четвертою статті 42 Закону №1058 також передбачено перерахунок працюючим пенсіонерам *автоматичним* (без звернення пенсіонера) способом. Зазначений перерахунок провадиться щороку з 1 квітня особам, які набули 24 місяці страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку пенсії) станом на лютий місяць року, у якому провадиться перерахунок. Такий перерахунок провадиться на найбільш вигідних умовах, тобто або лише з урахуванням стажу після призначення (перерахунку) пенсії, або з урахуванням стажу та заробітної плати після призначення (перерахунку) пенсії (абзац п'ятий частини четвертої статті 42 Закону №1058). З урахуванням термінів надходження даних про страховий стаж та заробітну плату до реєстру застрахованих осіб, автоматичний перерахунок зазвичай провадиться у травні, із проведенням відповідної доплати з 1 квітня.

Проте, як і щодо індексації, пунктом 8 Прикінцевих положень Закону №2710 передбачено, що у 2023 році автоматичний перерахунок пенсій працюючим пенсіонерам провадитиметься у порядку, на умовах та у строки, визначені Кабінетом Міністрів України.

6. Підвищення пенсій у зв'язку із зростанням прожиткового мінімуму у 2023 році не провадитиметься, оскільки відповідно до ст. 7 Закону №2710 прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, зафіксовано на рівні грудня 2022 року у розмірі 2093 грн, і упродовж року не змінюватиметься. Як наслідок, у 2023 році не провадитиметься підвищення мінімального розміру пенсії та інших складових пенсійних виплат, розмір яких обчислюється із застосуванням прожиткового мінімуму для непрацездатних громадян.